

Metoda zakotvené teorie

*PSY474 Kvalitativní metodologie v
psychologickém výzkumu*

Tomáš Řiháček

Metoda zakotvené teorie

- zřejmě nejrozšířenější přístup v kvalitativním výzkumu
- vznikla původně jako sociologická metoda, dnes používána v řadě disciplín
- poskytuje výzkumníkům relativně pevnou strukturu
- její zvládnutí usnadní pochopení ostatních přístupů

Metoda zakotvené teorie

... je obecná metodologie analýzy spojená se sběrem dat, která využívá systematicky aplikovaný soubor metod, aby vytvořila induktivní teorii o určité předmětné oblasti.

(Glaser, 1992, s. 16)

Proč potřebujeme teorii?

Teorie nám poskytuje

- pojmový aparát, perspektivu
- predikci a vysvětlení chování /prožívání
- částečnou kontrolu (predikce, ovlivnění)
- tvrzení (hypotézy), která můžeme verifikovat

There is nothing so practical as a good theory.

(Lewin, 1951, s.169)

U jejího zrodu stáli...

Barney G. Glaser

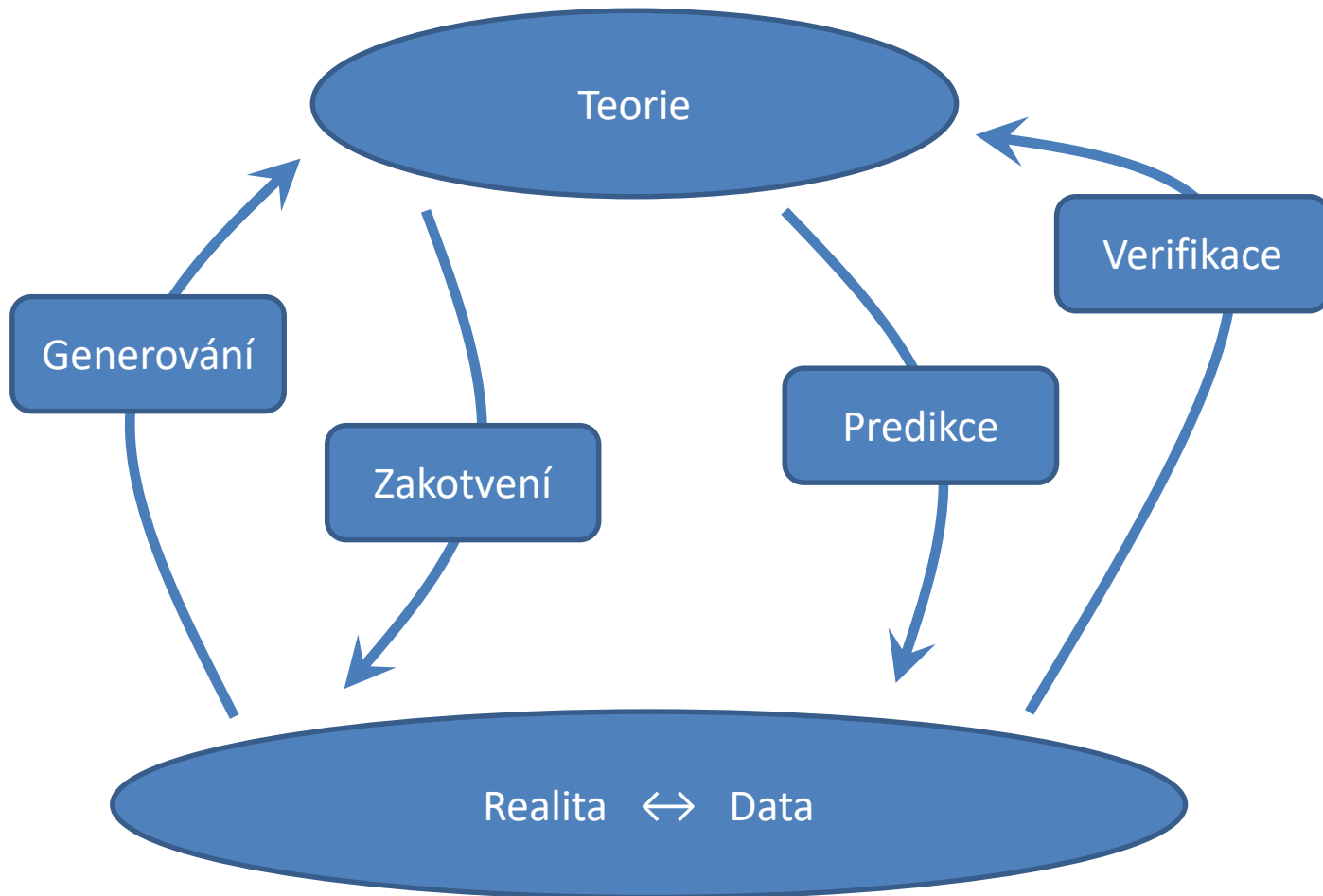

Anselm Strauss

📖 Glaser, B.G., Strauss, A. (1965). *Awareness of Dying*.

📖 Glaser, B.G., Strauss, A. (1967). *The Discovery of Grounded Theory*.

Historický kontext

Filozoficko-metodologické pozadí

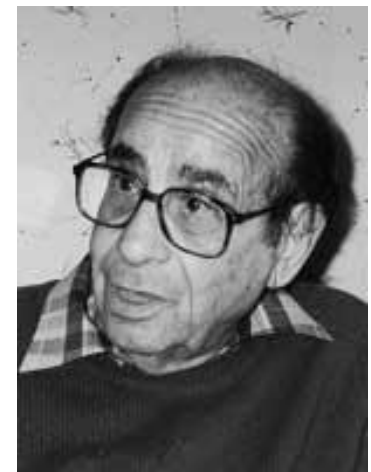
Barney G. Glaser

- vzešel z kvantitativní výzkumné tradice (Columbia University)
- potřeba systematického, explicitně formulovaného postupu tvorby teorie

Anselm Strauss

- vzešel z kvalitativní výzkumné tradice (University of Chicago)
- ovlivněn symbolickým interakcionismem a pragmatismem

Filozoficko-metodologické pozadí

Co oba autory spojovalo

- chceme-li porozumět tomu, co se děje, je potřeba vyjít do terénu
- teorie zakotvená v realitě je pro rozvoj disciplíny velmi důležitá
- prožitky a zkušenost (účastníků i výzkumníků) se neustále vyvíjí (nefixujeme statický obraz skutečnosti)
- je potřeba zdůrazňovat změnu a proces, variabilitu a komplexnost života
- lidé aktivně utvářejí svět, v němž žijí
- důraz na srozumitelnost a užitečnost teorie pro odborníky i laiky

The Discovery of Grounded Theory:

Strategies for Qualitative Research
(Glaser & Strauss, 1967)

Theoretical Sensitivity:

Advances in the Methodology of Grounded Theory
(Glaser, 1978)

Qualitative Analysis for Social Scientists
(Strauss, 1987)

Emergence vs. Forcing:

Basics of Grounded Theory Analysis
(Glaser, 1992)

Basics of Qualitative Research:
Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory
(Strauss & Corbin, 1990/1998)

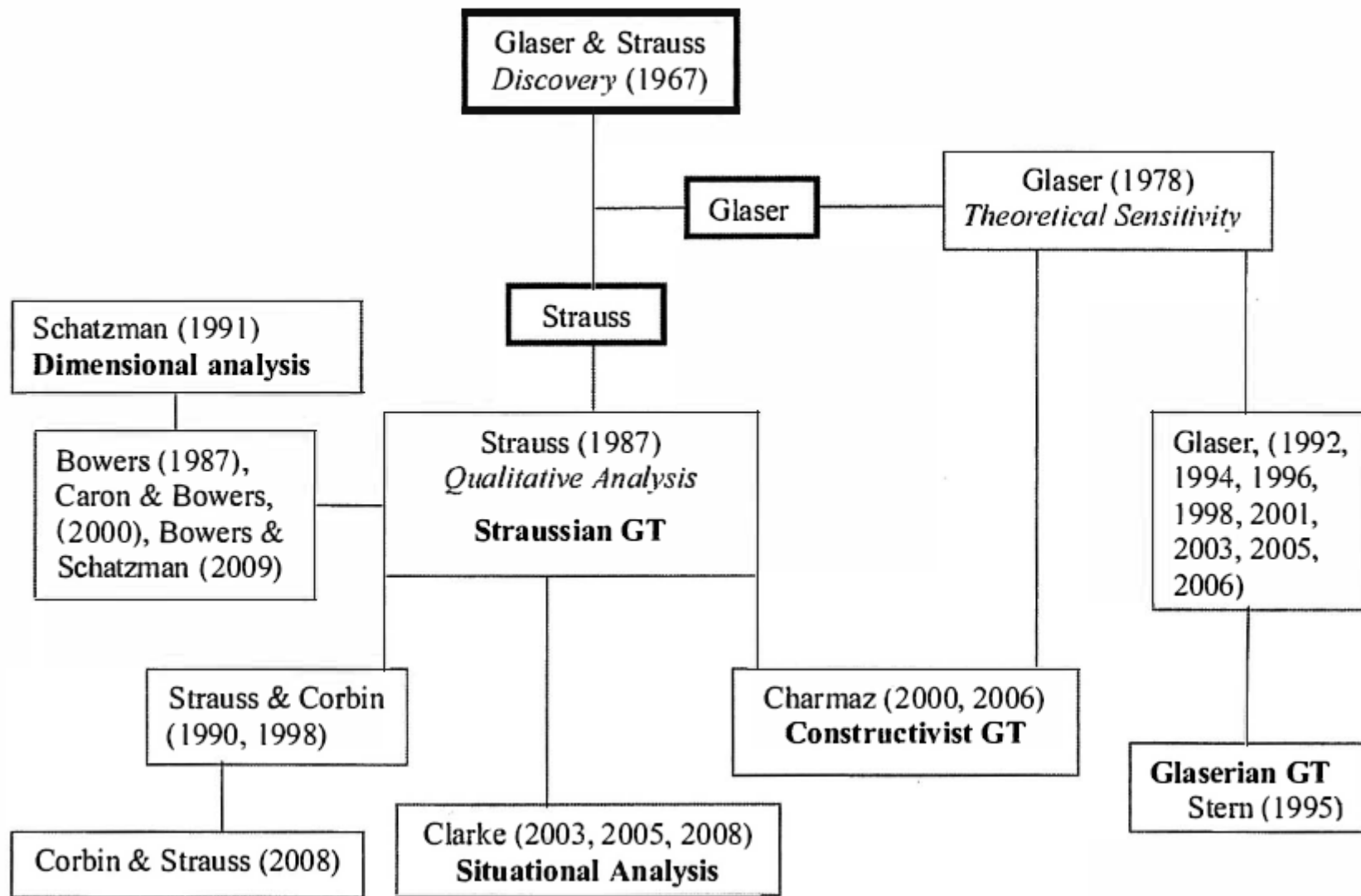
Grounded Theory in Practice
(Strauss & Corbin, 1997)

Constructing Grounded Theory:

A practical Guide Through Qualitative Analysis
(Charmaz, 2006)

The SAGE Handbook of Grounded Theory
(Bryant & Charmaz, 2007)

Figure 1.1: Genealogy of Grounded Theory: Major Milestones

Morse, J. M. (2009). Tussles, tensions, and resolutions. In J. M. Morse et al., *Developing Grounded Theory: The Second Generation* (pp. 13-22). Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Výzkumná otázka

**Tvorba dat
(vč. strategie tvorby vzorku)**

Rozvíjení konceptů

**Hledání teoretických vztahů
mezi koncepty**

**Volba centrálního konceptu a
formulace teorie**

Příklad

Psychotherapy Research,
2012, 1–14, iFirst article

Psychotherapist development: Integration as a way to autonomy

TOMAS RIHACEK*, ESTER DANELOVA, & IVO CERMAK

Department of Psychology, Masaryk University, Brno, Czech Republic

(Received 7 December 2012; revised 9 April 2012; accepted 24 April 2012)

Abstract

This study deals with the question of how therapists naturally develop an integrative perspective. A grounded theory analysis was conducted, based on retrospective interviews with seven experienced therapists (working together in the same training program). Adoption of an integrative perspective was found to be an unintended consequence of the development towards an autonomous personal therapeutic approach. This development is directed by two autonomous criteria (congruence and perceived efficacy) and results in intuitive integration. Complementary to this aspect is a heteronomous line of personal therapeutic approach development, characterized by two criteria (adherence and legitimization) and leading to identification. Autonomy and heteronomy are understood as general principles along which a therapist's development can be organized.

Keywords: psychotherapy integration; psychotherapist development; autonomy; heteronomy; grounded theory

Integration has been a predominant phenomenon in the recent decades of psychotherapy's evolution (Norcross & Goldfried, 2005). McLeod (2009) reviewed several surveys on therapists' preference of

can be roughly equated with "theoretical breadth" (defined as the number of theoretical orientations reported by the therapists as salient in their current therapeutic approach). The authors found that a

Výzkumná otázka

**Tvorba dat
(vč. strategie tvorby vzorku)**

Rozvíjení konceptů

**Hledání teoretických vztahů
mezi koncepty**

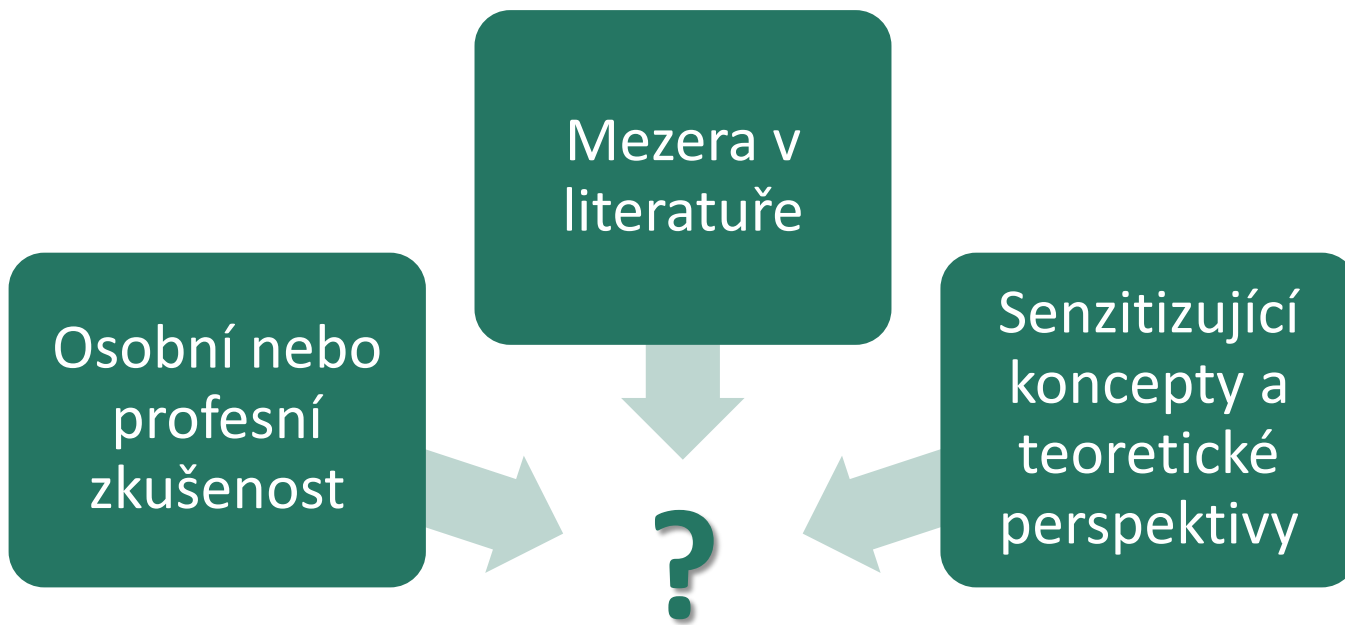
**Volba centrálního konceptu a
formulace teorie**

Jak formulovat výzkumnou otázku?

- Identifikuje zkoumaný jev
- Vymezuje ohnisko (na které aspekty zkoumaného jevu se nejvíce zaměříme) a hranice našeho zájmu
- Často se zaměřuje na nějaký proces či jednání
- Měla by být formulována v kontaktu se zkoumanou oblastí
- Měla by být zajímavá pro samotného výzkumníka
- V průběhu výzkumu se může měnit: začínáme spíše široce, postupně ji zužujeme/zpřesňujeme

Výzkumná otázka

- Jak dochází k vývoji psychoterapeutů směrem k integraci?
 - zaměřujeme se na terapeuty, kteří se k integraci dostali až během praxe, nikoli na absolventy integrativních výcviků
- ↓
- Jak si terapeuti utvářejí svůj osobní terapeutický přístup?
 - reflektuje centrální kategorii vzniklou v průběhu analýzy

Výzkumná otázka

**Tvorba dat
(vč. strategie tvorby vzorku)**

Rozvíjení konceptů

**Hledání teoretických vztahů
mezi koncepty**

**Volba centrálního konceptu a
formulace teorie**

Tvorba vzorku

- tvorba vzorku v GT probíhá **průběžně (!)**, během celého výzkumného procesu
- **počáteční fáze:** „mapování“ terénu, tvorba prvních kategorií
 - osoby vybíráme podle dostupnosti a předpokládané „výtežnosti“ („*Od koho se nejvíce dozvím o fungování...?*“)
- **pozdější fáze:** snažíme se popsat variabilitu jevů a vztahů mezi nimi – sytíme vznikající teorii
 - vzorkování vychází z hlavních kategorií a jejich dimenzí
- princip **teoretické saturace**, princip **úspornosti**
- nevzorkujeme lidi, ale jevy!

Tvora vzorku

- 7 lektorů integrativního psychoterapeutického výcviku
 - Věk: 38 až 46 let
 - Délka praxe: 10 až 20 let
 - Přístup: PA, PD, GT, PBSP, PCA, SFT, LEA, sati, arte, transpersonální
- Průběžné teoretické vzorkování v tomto projektu neprobíhalo. Jak by mohlo vypadat?
 - Účelové vs. teoretické vzorkování

Name	Gender	Age	Length of practice	Profession	Trainings (chronologically)	Development of theoretical orientation conceptualized into phases
Andrew	Male	38	15	Psychiatrist	GT, PBSP	He found the GT approach very fitting for himself and subsequent PBSP training only confirmed this orientation. Phases: (1) identification with one approach, (2) emphasis on creating his own therapeutic style, and (3) explicit interest in integration.
Chris	Male	41	18	Psychiatrist	Psychoanalysis and psychoanalytic psychotherapy	Phases: (1) identification with PA perspective, and (2) broadening of his personal therapeutic approach to techniques originating in other therapeutic approaches (while maintaining his PA identity).
Claire	Female	39	13	Psychiatrist and psychologist	SFT, couple and family psychoanalytic therapy	The SFT approach generally satisfies her, but she felt a need to also add individual perspective to her clinical work. Phases: (1) identification with one approach, (2) partial identification with the second approach, and (3) filling up her capacity and being grounded in her personal integrative approach.
George	Male	38	10	Clinical psychologist	Sati therapy, psychoanalytic psychotherapy	He inclined to PA from the beginning but was not admitted to a training he applied for. Then he started his training in sati therapy but during it he also entered a PA training. Phases: (1) identification with one approach (PA), and (2) broadening his identity; autonomy in relation to therapeutic approaches.
Judith	Female	46	18	Clinical psychologist, lawyer	Holotropic Breathwork, shorter CBT courses, GT combined with psychosynthesis	Phases: (1) congruence-based choice of an approach (transpersonal therapy), (2) efficacy-based choice of an approach (CBT), (3) becoming grounded in an approach that met both criteria (GT), and (4) reflected assimilative integration.
Noel	Male	45	20	Social pedagogue	Art therapy, shorter CBT-oriented courses, PD and SFT	While being mostly grounded in the PD approach, he does not fully identify himself with any of the approaches he has been trained in. Phases: (1) building his own therapeutic approach gradually, and (2) identification with integrative perspective.
Sarah	Female	43	17	Clinical psychologist	PD, PCA, SFT and L&EA	One of the reasons why she found her identification approach only in the last training may be the fact that her previous trainings were incomplete for various reasons (missing theory, personal experience or supervision, etc.). Phases: (1) searching for a fitting approach, (2) identification with a particular approach, (3) apostasy and feeling guilty, and (4) legitimization of integrative approach.

Tvorba dat

- Nejčastěji polostrukturovaný rozhovor
- Lze využít i další zdroje: ohniskové skupiny, nestrukturovaný hloubkový rozhovor, pozorování, dokumenty a výtvary (deníky, publikace,...)
- V rámci jednoho projektu lze kombinovat různé zdroje dat (triangulace)

Tvora dat

- Nestrukturovaný rozhovor (*„Jaká byla vaše osobní cesta k integraci v psychoterapii a co pro vás integrace v psychoterapii znamená“*) + terénní poznámky
- Doslovně přepsány do textové podoby
- Doplnující otázky mailem (*proč si volili určitý přístup, co si vzali z výcviku, v čem jim výcvik ev. nedostačoval, jakým způsobem se identifikovali s určitým pst přístupem, jak jej integrovali do své současné praxe*)
- Prvotní analýza
- Formulace individuálních „příběhů“
- Validizace a doplnění příběhů participanty
- Tvorba výsledného modelu
- Validizace výsledného modelu participanty

Výzkumná otázka

Tvorba dat
(vč. strategie tvorby vzorku)

Rozvíjení konceptů

Hledání teoretických vztahů
mezi koncepty

Volba centrálního konceptu a
formulace teorie

Rozvíjení konceptů

- V terminologii GTM: otevřené kódování
- Cílem je konceptualizovat informace obsažené v datech (tj. vytvořit koncepty reprezentující data abstraktnějším a hutným způsobem)
- Koncepty jsou zakotven v datech a jejich zakotvenost lze doložit odkázáním konkrétní úseky dat

Rozvíjení konceptů

- **1. krok:** nalezení **významových jednotek** (tj. vymežitelných úseků dat, které obsahují informaci relevantní ve vztahu k výzkumné otázce)
- **2. krok:** označení pomocí **kódu** (názvu zachycujícího informaci výstižným způsobem)
- **3. krok:** rozvíjení **konceptuálního obsahu** kódu (pomocí analytických poznámek)
- **4. krok:** sdružování kódů do **kategorií**

Názvy kódů

- vlastní označení
- přejaté vědecké koncepty
- „in vivo“ kódy („živá slova“)

Výzkumnice: *Jaká byla Vaše cesta k integraci?*

Terapeutka: Jo. No, já bych řekla, že asi taky vzhledem k tomu, že jsme v Čechách, že byla asi přirozená, daná vývojem, ale ne jako by mým osobním, ale normálně historickým, kontextuálním, jaký se v Čechách odehrával. A ani by mě nenapadlo nějak té integraci přikládat zvláštní význam, nebo to pojmenovávat, protože si myslím, že to teda určitě v případě vzdělání a postupně jak psychoterapeutického mého, a myslím, že i kolegů, že to bylo hrozně přirozený. Jak bylo výcviků, když jsme začínali, jich bylo omezený množství a specifický, různě orientovaný, takže si myslím, že bylo přirozený, že člověk šel a další a další výcvik si bral. Snad kromě analytický školy, kde se myslím ty lidi toho drží pevněji. Jinak beru, že pro lidi mé generace bylo úplně normální, že jdou vlastně z jednoho výcviku do druhého a nabírají si, nebo další workshopy a shánějí si literaturu. (...) A teďka s něčím třeba integruje, je to nějaký další krok v tom postupu. Myslím si, že pro nás, a pro mě teda určitě, to bylo úplně přirozený. A vlastně do té doby, než se mi (jméno vynecháno) ozval, bych bývala, ani by mě nenapadlo o sobě říct, že jsem integrativní terapeut, protože mi to přišlo, že všichni jsou v podstatě, kromě analytiků v Čechách, že všichni jsou jako integrativní, nebo že všichni takhle nějak podobně vyrostli. (...) Kdybych se nad tím měla zamyslet nějak hlouběji, proč jsem si třeba vybírala ty různé výcviky, protože zase úplně všechno člověk nevezme, že trošičku tu integraci nebo tu svojí cestu, jak by to člověk jako, co se mu zdá, co by potřeboval, jak by tu svojí terapeutickou cestu dělal, tak si to přeci jenom vybírá. Tak bych řekla, že první můj výcvik byl, není akreditovaný v Čechách, ale jinak, myslím si, že ten rámeček tam byl splněný, kde byl výcvik od Stanislava Grofa v holotropním dýchání, a to byla teda velká náhoda, to jsem začala ještě v posledním roku ve škole. Že vlastně jsem přišla, obrovský nadšení, a člověk se do toho ..., tak to bylo moc důležitý pro mě, ale taky jsem cítila, že ta transpersonální oblast samozřejmě všechno nepokrývá, jakmile jsem začala pracovat, tak jsem vzala hodně druhý směr, že jsem začala navštěvovat KBT. Musela jsem hodně rychle na zem nohama, protože se mi zdálo, že to nestačí potřebám normální klinický praxe, že je to teda strašně zajímavý, co se člověk doví v těch transpersonálních záležitostech, ale pro běžný život a běžný potřeby klientů, je potřeba taky něco z jiného soudku. Takže jsem to vzala do protisměru, jako na to KBT a nějaký semináře jsem vzala, co byly dostupný. Potom se mi naskytla možnost, zase jsem se vlastně dostala, skupina zahraničních lektorů, který měli výcvik Gestalt terapii, a to mi přišlo strašně zajímavý, protože se mi zdálo, že je to přemostění, že ten Gestalt je vlastně praktický a výukový a zaměřený na chování, podobně jako KBT, ale zároveň má obrovitánský přesah, a můžete dojít do velice vzdálených, až k těm transpersonálním záležitostem. Takže vlastně pokrývá různý roviny bytí člověka. Můžete se orientovat v mnoha rovinách. A to mi přišlo, že to spojuje to nebe i zem, který jsem potřebovala, nějaký novým způsobem. Takže dneska to beru tak, že ten Gestalt je jako ten hlavní směr, který mě ovlivnil. Pak už si k tomu člověk přibírá, že pak jdete tam na ten seminář a tam. Ale řekla bych v zásadě teda, že jsem, kdybych se měla definovat, že jsem spíš Gestalt terapeut s nějakým integrováním nějakých dalších prvků.

Výzkumnice: *Jaká byla Vaše cesta k integraci?*

Terapeutka: Jo. No, já bych řekla, že asi taky vzhledem k tomu, že jsme v Čechách, že byla asi přirozená, daná vývojem, ale ne jako by mým osobním, ale normálně historickým, kontextuálním, jaký se v Čechách odehrával. A ani by mě nenapadlo nějak té integraci přikládat zvláštní význam, nebo to pojmenovávat, protože si myslím, že to teda určitě v případě vzdělání a postupně jak psychoterapeutického mého, a myslím, že i kolegů, že to bylo hrozně přirozený. Jak bylo výcviků, když jsme začínali, jich bylo omezený množství a specifický, různě orientovaný, takže si myslím, že bylo přirozený, že člověk šel a další a další výcvik si bral. Snad kromě analytický školy, kde se myslím ty lidi toho drží pevněji. Jinak beru, že pro lidi mé generace bylo úplně normální, že jdou vlastně z jednoho výcviku do druhého a nabírají si, nebo další workshopy a shánějí si literaturu. (...) Myslím si, že pro nás, a pro mě teda určitě, to bylo úplně přirozený. A vlastně do té doby, než se mi (jméno vynecháno) ozval, bych bývala, ani by mě nenapadlo o sobě říct, že jsem integrativní terapeut, protože mi to přišlo, že všichni jsou v podstatě, kromě analytiků v Čechách, že všichni jsou jako integrativní, nebo že všichni takhle nějak podobně vyrostli. (...)

Přirozená integrace (Přirozenost integrace?)

Podle T1 je integrace přirozeným důsledkem historických okolností. V době, kdy T1 s terapií začínala, bylo běžné absolvovat postupně několik výcviků či kurzů a studovat literaturu z různých pst směrů.

Přirozená integrace (Přirozenost integrace?)

Integrativní vývoj byl pro T1 natolik přirozený, že jej nereflektovala. Zároveň naznačuje, že mohly existovat skupiny, pro které to neplatilo (psychoanalytici).

Kdybych se nad tím měla zamyslet nějak hlouběji, proč jsem si třeba vybírala ty různé výcviky, protože zase úplně všechno člověk nevezme, že trošičku tu integraci nebo tu svojí cestu, jak by to člověk jako, co se mu zdá, co by potřeboval, jak by tu svojí terapeutickou cestu dělal, tak si to přeci jenom vybírá. Tak bych řekla, že první můj výcvik byl, není akreditovaný v Čechách, ale jinak, myslím si, že ten rámec tam byl splněný, kde byl výcvik od Stanislava Grofa v holotropním dýchání, a to byla teda velká náhoda, to jsem začala ještě v posledním roku ve škole. Že vlastně jsem přišla, obrovský nadšení, a člověk se do toho ..., tak to bylo moc důležitý pro mě, ale taky jsem cítila, že ta transpersonální oblast samozřejmě všechno nepokrývá, jakmile jsem začala pracovat, tak jsem vzala hodně druhý směr, že jsem začala navštěvovat KBT. Musela jsem hodně rychle na zem nohama, protože se mi zdálo, že to nestačí potřebám normální klinický praxe, že je to teda strašně zajímavý, co se člověk doví v těch transpersonálních záležitostech, ale pro běžný život a běžný potřeby klientů, je potřeba taky něco z jiného soudku. Takže jsem to vzala do protisměru, jako na to KBT a nějaký semináře jsem vzala, co byly dostupný.

Selektivita v přijímání různých prvků (Vlastní cesta)

T1 reflektuje, že si mezi nabízenými přístupy volila svou vlastní cestu, tj. vybírala si.

Co si vybírala? Co odmítala? Na základě jakých kritérií?

Výcvik v transpersonálním přístupu

T1 jako první výcvik absolvovala holotropní dýchání Stanislava Grofa. Ten byl spojený s velkým nadšením (*zřejmě naplňoval nějaké terapeutčiny potřeby*), ale zároveň jej vnímala jako neúplný (*z dalšího textu vyplývá, že neumožňoval účinně pracovat se všemi klienty*).

Výcvik v KBT

T1 jako druhý absolvovala výcvik v KBT, který v něčem vnímala jako protitkladný k transpersonálnímu přístupu („nohama na zem“) a který dobře vyhovoval potřebám běžné praxe.

Kdybych se nad tím měla zamyslet nějak hlouběji, proč jsem si třeba vybírala ty různé výcviky, protože zase úplně všechno člověk nevezme, že trošičku tu integraci nebo tu svojí cestu, jak by to člověk jako, co se mu zdá, co by potřeboval, jak by tu svojí terapeutickou cestu dělal, tak si to přeci jenom vybírá. Tak bych řekla, že první můj výcvik byl, není akreditovaný v Čechách, ale jinak, myslím si, že ten rámec tam byl splněný, kde byl výcvik od Stanislava Grofa v holotropním dýchání, a to byla teda velká náhoda, to jsem začala ještě v posledním roku ve škole. Že vlastně jsem přišla, obrovský nadšení, a člověk se do toho ..., tak to bylo moc důležitý pro mě, ale taky jsem cítila, že ta transpersonální oblast samozřejmě všechno nepokrývá, jakmile jsem začala pracovat, tak jsem vzala hodně druhý směr, že jsem začala navštěvovat KBT. Musela jsem hodně rychle na zem nohama, protože se mi zdálo, že to nestačí potřebám normální klinický praxe, že je to teda strašně zajímavý, co se člověk doví v těch transpersonálních záležitostech, ale pro běžný život a běžný potřeby klientů, je potřeba taky něco z jiného soudku. Takže jsem to vzala do protisměru, jako na to KBT a nějaký semináře jsem vzala, co byly dostupný.

NEBO?

Nadšení z výcviku

T1 popisuje nadšení z prvního výcviku (holotropní dýchání), které spojuje s osobní důležitostí, byl pro ni nesmírně zajímavý.

Čím byl výcvik osobně důležitý?

Užitečnost pro klienty (Klinická užitečnost)

T1 popisuje, že druhý výcvik (KBT) si vybrala, protože na rozdíl od prvního výcviku odpovídal potřebám běžné klinické praxe.

Potom se mi naskytla možnost, zase jsem se vlastně dostala, skupina zahraničních lektorů, který měli výcvik Gestalt terapii, a to mi přišlo strašně zajímavý, protože se mi zdálo, že je to přemostění, že ten Gestalt je vlastně praktický a výukový a zaměřený na chování, podobně jako KBT, ale zároveň má obrovitánský přesah, a můžete dojít do velice vzdálených, až k těm transpersonálním záležitostem. Takže vlastně pokrývá různé roviny bytí člověka. Můžete se orientovat v mnoha rovinách. A to mi přišlo, že to spojuje to nebe i zem, který jsem potřebovala, nějaký novým způsobem. Takže dneska to беру tak, že ten Gestalt je jako ten hlavní směr, který mě ovlivnil. Pak už si k tomu člověk přibírá, že pak jdete tam na ten seminář a tam. Ale řekla bych v zásadě teda, že jsem, kdybych se měla definovat, že jsem spíš Gestalt terapeut s nějakým integrováním nějakých dalších prvků.

Přemostění polarit

T1 popisuje, že třetí výcvik (Gestalt) jí umožnil novým způsobem přemostit polaritu, které pro ni dříve zřejmě nebyly slučitelné –transpersonální přesah a návodnou praktičnost. Poskytl jí strukturu, které se mohla držet a do níž mohla integrovat další prvky (*asimilativní integrace?*).

Příklad výsledné kategorie: Kongruence

Congruence reflects the level of accordance between a specific concept, technique, or a whole therapeutic approach a therapist comes into contact with on the one hand, and personal characteristics of a therapist (preferences, beliefs, implicit theories etc.) on the other. In the interviews, *Congruence* was usually expressed in a form of simple phrases such as “this fits me” (Noel, Andrew), “that corresponds to my inner disposition” (Chris), “it helps me in my daily life situations” or “I like it very much” (Sarah), “it interests me most” (George), and in enumerating attributes of a psychotherapy approach which correspond with a person’s worldview. Statements usually reflect respondents’ enthusiasm to new idea, method or technique they come in contact with.

Sarah decided to enter training in PCA because she valued qualities such as humanity, responsiveness and sensitivity, which she associated with this approach. During this training, she felt the need for a more directive approach and was frustrated by its lack. Finally, she became grounded in L&EA, because this approach was even more suited to her personal values and offered her the structure she needed.

In delineating the boundaries of their *Personal Therapeutic Approach*, the participants also used negative statements, such as “it’s not my home, I feel myself more somewhere else” (Noel), and “I don’t feel well in this” (George).

Rozvíjení konceptů

- **Otevřené kódování**

- Vytváření mnoha nových kódů
- Nehodnotící (horizontální) přístup

- **Zaměřené (selektivní) kódování**

- Používání menšího počtu nejužitečnějších kódů ke kódování větších částí textu
- Stále mohou být vytvářeny nové kódy (nebo redefinovány existující kódy)

Poznámky (*memos*)

- zapisujte si průběžně jakékoliv postřehy a myšlenky týkající se kategorií, jejich vlastností a souvislostí
- psaní poznámek rozvíjí konceptuální (teoretické) uvažování
- ke každé důležité kategorii postupně vzniká analytický text

Výzkumníková výbava

(teoretická citlivost)

Teoretická citlivost

- schopnost rozlišovat jemné detaily ve významu údajů
- schopnost uvažovat na pojmové (abstraktní) úrovni
- schopnost tvořivě využít dosavadní znalosti a zkušenosti
- schopnost odlišit důležité od nedůležitého

Zdroje teoretické citlivosti

- literatura
- profesní zkušenosti
- osobní zkušenosti
- průběžná analýza

Výzkumná otázka

Tvorba dat
(vč. strategie tvorby vzorku)

Rozvíjení konceptů

Hledání teoretických vztahů
mezi koncepty

Volba centrálního konceptu a
formulace teorie

Hledání teoretických

vztahů mezi koncepty

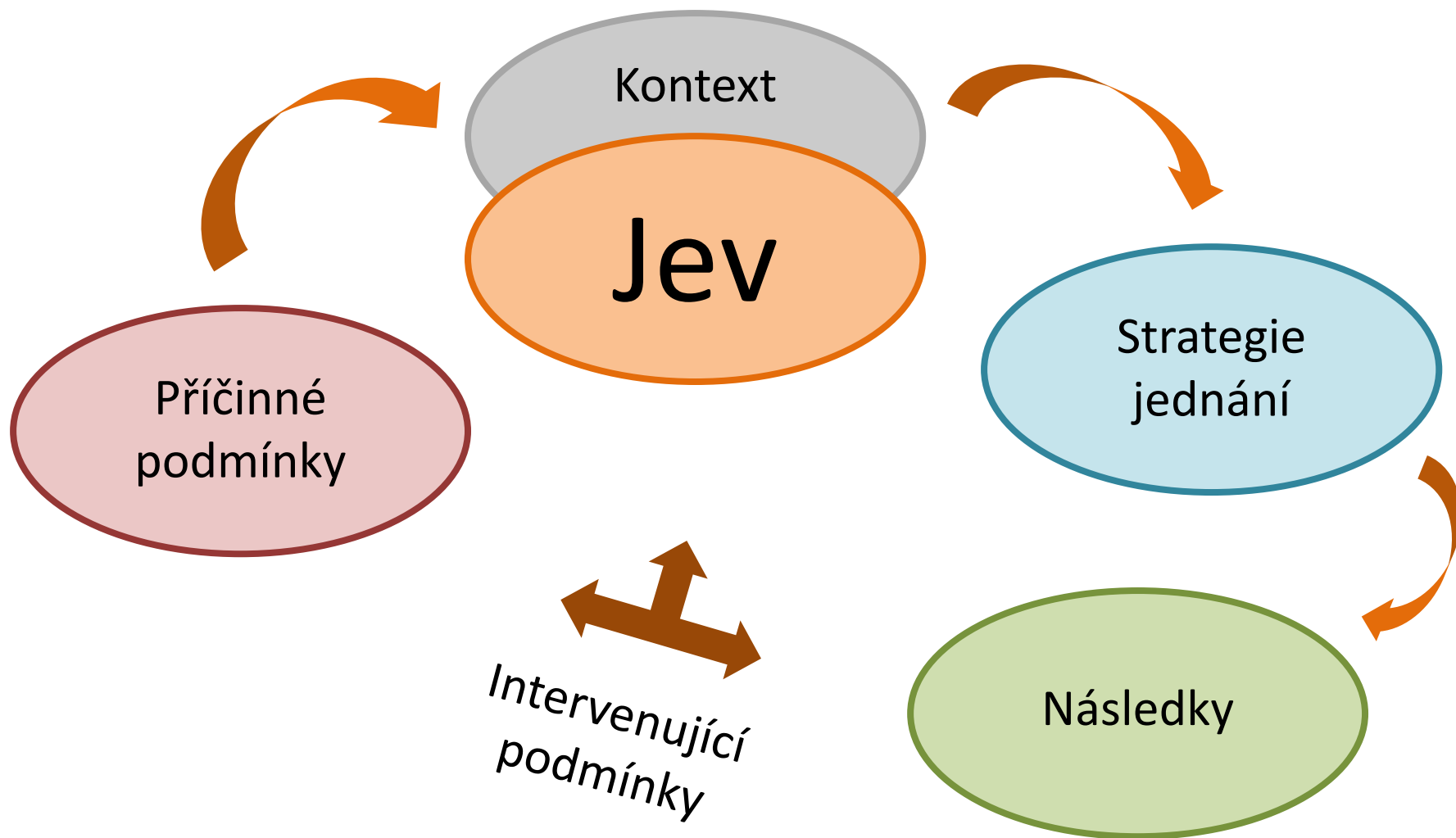
- **teoretické vztahy** mohou nabývat mnoha podob, např.
 - **hierarchické**: A může být speciálním případem (podkategorií) kategorie X
 - „**příčinné**“: A může být podmínkou pro B (ve smyslu přinnosti, mediace, moderace), C může být důsledkem B
 - **procesuální**: A, B a C reprezentují odlišné fáze procesu (nebo temporální sekvence v obecnějším smyslu)
 - **teleologické**: A je prostředkem, B je cílem
 - ?
- terminologicky: teoretické k., axiální k.

Příklady teoretických vztahů

- Jestliže první výcvik terapeutovi osobně „neseděl“ (**kongruence**), neidentifikoval se s ním (**identifikace**) a hledal dál svůj hlavní směr (**domovský přístup**).
- Aby terapeut „zakotvil“ v některém přístupu (**domovský přístup**), musel tento přístup splňovat dvě podmínky: **kongruence** a **vnímaná účinnost**.

Paradigmatický model axiálního kódování

Výzkumná otázka

**Tvorba dat
(vč. strategie tvorby vzorku)**

Rozvíjení konceptů

**Hledání teoretických vztahů
mezi koncepty**

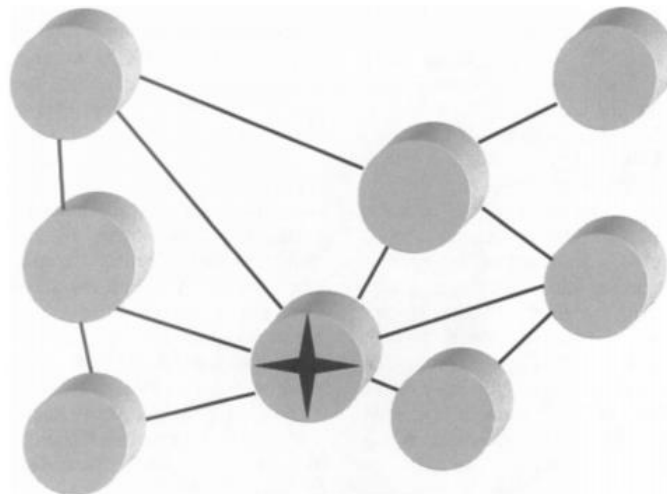
**Volba centrálního konceptu a
formulace teorie**

Centrální kategorie

- zastřešující koncept s vysokou explanační silou a těsnými vztahy s mnoha dalšími koncepty
- může být vytvořen „povýšením“ již existujícího konceptu nebo může být v pozdějších fázích analýzy „odhalen“ jako určitá idea či princip „za“ celým systémem kategorií

Formulace teorie

- narativní kostra příběhu
- uvedení pomocných kategorií do vztahu k centrální kategorii
- kategorie jsou vzájemně vztahovány na dimenzionální úrovni
- vztahy jsou ověřovány podle dat (zakotvení)
- dosycování kategorií
- Terminologicky: selektivní kódování

Centrální kategorie: Osobní terapeutický přístup

- The data suggests that forming one's own Personal Therapeutic Approach is the ultimate goal of the participant therapists' development. Though they were not aware of this process at the beginning of their career, all respondents view it retrospectively as an inevitable aspect of their professional development. In their own words, they strive to create a working style that would fit both themselves and their clients – *Personal Therapeutic Approach*, covering both the more apparent (behavioral) component of therapists' work and the less accessible conceptual (cognitive) component of their activity.
- In the course of their professional development, the participants encountered various therapeutic techniques, concepts, philosophies or attitudes – either embracing and assimilating them, or rejecting them. In this way, their *Personal Therapeutic Approach* became gradually grounded (or “anchored”) in one or more psychotherapy approaches (or theoretical orientations in a broader sense). The participants' decisions (deliberate or unintentional) whether to incorporate a technique, concept or attitude into their *Personal Therapeutic Approach* followed certain criteria which may, in principle, be classified as autonomous or heteronomous.

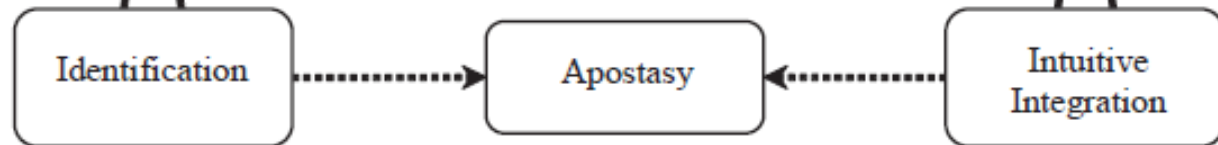
Principle

Goal

Processes

Criteria

SOURCES OF KNOWLEDGE AND EXPERIENCE

Validita v zakotvené teorii

- **korespondence** (*fit*)
 - Odpovídají koncepty konkrétním případům, které reprezentují?
- **relevance** (*relevance*)
 - Zabývá se studie skutečným problémem?
- **funkčnost** (*workability*)
 - Vysvětluje teorie dobře zkoumaný problém?
- **přizpůsobitelnost** (*modifiability*)
 - Je teorie otevřena novým datům?

Zadání seminárního úkolu

- Text: Hannelore_komplet
- Proved'te otevřené kódování
- Formulujte kategorie
- Pokuste se najít a formulovat teoretické vztahy mezi kategoriemi
- (Není nutné dojít až k centrální kategorii)